కానుక

ఆర్ద్రా నక్షత్రం, ఆకాశంలో నల్లనల్లని మేఘాలు గర్జిస్తున్నాయి. వానిలో దేవ దుందుభుల గంభీర ఘోష. తూరుపు దిక్కున మేఘావృతం కాని మూల నుండి స్వర్ణపురుషుడు తొంగి చూస్తున్నాడు—శైలమాలికల ఒరగాటున సమతల సస్యశ్యామల ధరిత్రి. భూమి నుండి సుగంధ పరిమళాలు వస్తున్నాయి. నగరంలో జయఘోష మిన్ను ముట్టింది. చామరాన్ని ధరించిన గజరాజు వున్నతంగా కనిపిస్తున్నాడు. హర్షోత్సాహ సంద్రతరంగాల నింపుతూ ముందుకు సాగిపోతోంది.

ప్రభాత హేమ కిరణానురంజితమైన చిన్ని చిన్ని బిందువుల ఒక జడి సువర్ణమల్లికలవలె వర్షించింది. మంగళ సూచకంగా జనసమ్మర్దం హర్షధ్వానాలు చేసింది.

రథ అశ్వారోహకుల పంక్తి సమావేశమైంది. దర్శకుల గుంపుకు తక్కువగా లేదు. గజరాజు కూర్చున్నాడు. ఏనుగు నుండి మహారాజు దిగాడు. సౌభాగ్యవతులైన సుందర కన్యలు రెండు దళాలుగా ఆమ్రపల్లవ సుశోభిత మంగళ కలశాలనూ, పుష్ప కుంకుమలనూ, అక్షతలతో నిండిన పళ్లాలనూ తీసుకుని మంగళ గీతాలను ఆలపిస్తూ ముందుకు సాగారు.

మహారాజు వదనంలో మందస్మితం మెరుస్తోంది. పురోహితవర్గం స్వస్తివాచకాలు పలికింది. సువర్ణ రంజిత హలాన్ని పట్టిన మహారాజు ఎద్దుల నడపడానికి సంకేతం చేశాడు. వాద్యాలు మారుమ్రోగాయి. కన్యామణులు అక్షతలూ పుష్పాలూ వర్షించారు.

ఈ ఉత్సవం కోసలదేశంలో ప్రసిద్ధి గాంచింది. ఒక్కరోజు మాత్రం మహారాజు కర్షకుడౌతాడు. ఆ రోజున మంచి అట్టహాసంతో ఇంద్రపూజ సభలు జరుగుతాయి. నగరవాసులు పర్వతసీమల్లో చరించి ఆనందానుభూతిని పొందుతారు. ప్రతి వత్సరమూ కర్షకోత్సవం మహోత్సాహంతో సుసంపన్న మవుతుంది. ఇతర రాజ్యాల నుండి వచ్చిన యువ రాకుమారులు ఈ వుత్సవంలో ఆనందంతో పాల్గొంటారు.

అరుణుడు మగధ రాకుమారుడు. తన రథంమీద కూర్చుని కుతూహలంతో ఈ దృశ్యాన్ని తిలకిస్తున్నాడు.

విత్తుల పళ్లెరాన్ని ధరించిన మధూలిక మహారాజు ననుసరిస్తోంది. విత్తనాలు నాటుతూ మహారాజు వేంచేస్తాడు. ఆమె పళ్లెరాన్ని అతనిముందుంచుతుంది. ఈ పొలం మధూలికదే. మహారాజు సేద్యం చేయడానికి ఈ సంవత్సరం ఎన్నుకోబడింది. విత్తనాల నందిచ్చే సౌభాగ్యం మధూలికకు ప్రాప్తమయింది. ఆమె కన్య. సౌందర్యరాశి. కర్షక వనితల ఫాలభాగాన ఘర్మజలానికి లోటుండదు. ఆమె కంటి రెప్పలు శ్రమజలకణాలను ఒత్తుతున్నాయి. సమ్మానం, లజ్జ! ఆమె అధరాలు చలిస్తున్నాయి. ఆశ్చర్య కుతూహలాలతో అందరూ మహారాజు హలం పట్టడం దర్శిస్తున్నారు. కాని అరుణుడు మాత్రం ఈ కృషీవల పడుచునే చూస్తున్నాడు. 'అబ్బా! ఎంత నిరాడంబర సౌందర్యం! ఎంత సరళ దృష్టి పాతం!!'

ఉత్సవంలోని ప్రధానఘట్టం ముగించబడింది. మధూలిక పొలానికి మహారాజు పళ్లెంతో కొన్ని సువర్ణ ముద్రలు కానుకగా ఇచ్చాడు. అది రాజలాంఛనమైన అనుగ్రహం. మధూలిక పళ్లెరాన్ని శిరస్సుతో స్పృశించింది. కాని వెంటనే ఆమె సువర్ణ ముద్రలను మహారాజు పేరుమీద అర్పణచేస్తూ విరజిమ్మింది. ఆ సమయంలో కాంతివంతమైన మూర్తిని ప్రజ తిలకిస్తోంది. మహారాజు కనుబొమలు కొంచెం పైకి లేచాయి. వినయంతో మధూలిక అంది—

'ప్రభూ! ఈ భూమి మా తాత ముత్తాతలు గడించింది. దీన్ని అమ్ముకోవడం మహాపరాధం. అందుచేత దీనికి వెల తీసుకోవడం మహాపరాధం. ఇది నా శక్తికి మించిన విషయం.

మహారాజు మాట్లాడడానికి పూర్వమే మంత్రి తీక్షణమైన స్వరంతో అన్నాడు—

'అమాయకురాలా! నువ్వు వాగేదేమిటి? రాజానుగ్రహాన్నే తిరస్కరిస్తున్నావా! ఇది నీ భూమికి నాలుగు రెట్ల మూల్యమే, ఇంతేగాక ఇది కోసలదేశ నియమం. నేటినుండి నువ్వు రాజకీయమైన రక్షణ పొందావు. ఈ అర్హతతో, ఈ ధనంతో ఈ రోజునుండీ నువ్వు సుఖంగా వుండు.'

''రాజకీయంగా రక్షణ పొందే అర్హత రాజ్యంలో ప్రతి ఒక్కరికీ వుంది మంత్రివరా! మహారాజులకు భూమిని అర్పించుకోవడానికి వ్యతిరేకత ఇదివరకూ లేదు, ఇప్పుడూ లేదు; కాని ఈ మూల్యాన్ని స్వీకరించడం మాత్రం అసాధ్యం!' మధూలిక ఉద్రిక్త అవుతోంది.

మహారాజు ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు. మంత్రి అన్నాడు—

హిందీ మూలం :
శ్రీ జయశంకర ప్రసాద్
అనువాదం :
శ్రీ ఎస్. కె. జి. విశ్వేశ్వరరావు

'ప్రభూ! వారణాసి యుద్ధంలో శ్రేష్ఠుడని అనిపించుకున్న సింహమిత్రునికీమె ఏకైక దుహిత.'

మహారాజు ఉలికిపడి అన్నాడు:

'సింహమిత్రుని కన్య! మగధకు కోసల ప్రతిష్ఠను దర్శింపచేసిన ఆ వీరుని కుమార్తె ఈమె!!''

'అవును దేవా!'

'అయితే మహా మంత్రీ! తరతరాలనుండీ మన దేశంలో వస్తూన్న ఆచారం ఏమిటి?'

'ప్రభూ! నియమం సామాన్యమైనది. ఏదో సుక్షేత్రాన్ని ఎంచుకుని నియమానుసారం దాని ధర ఈయబడుతుంది. అది కూడా విశేషమైన అనుగ్రహంతోనే—అంటే భూమి విలువకు నాలుగు రెట్లు లభిస్తుంది. ఆ పొలం గల రైతే దాన్ని ఆ సంవత్సరమంతా చూస్తాడు. అది మహారాజు పొలంగా పిలువబడుతుంది.'

మహారాజు మనసులో ఆలోచనల సంఘర్షణ జరుగుతోంది. అతని కొక నిమిషం విశ్రాంతి అవసరం. మహారాజు మౌనంగా వున్నాడు. జయఘోషంతో సభ విరమింపబడింది. అందరూ తమ తమ శిబిరాలకు పోయారు. కాని మధూలికను మాత్రం వుత్సవంలో ఎవ్వరూ చూడలేదు. తన పొలం గట్టునవున్న మధూక వృక్షంయొక్క ప్రచ్ఛాయలో మౌన ముద్రతో అన్యమనస్కంగా వుంది ఆమె.

రాత్రి జరిగిన వుత్సవం ఇప్పుడు విశ్రాంతి తీసుకుంటోంది. రాకుమారుడు అరుణుడు అందులో కలవలేదు. తన విశ్రాంతి భవనంలో అతను జాగరణ చేస్తున్నాడు. అతని కన్నులకు కునుకు లేదు. తూరుపు దిక్కు రాగరంజితమై వుంది. అతని కన్నుల లోను ఆ వర్ణమే ప్రస్ఫుటమౌతోంది. ఎదురుగా పిట్టగోడమీద ఒక పావురం ఒంటికాలుమీద నిలబడి రెక్కలు చాచి ఒడలు విరుచుకుంటూంది. అరుణుడు లేచి నిలబడ్డాడు. అలంకృతాశ్వం ద్వారంవద్ద నిలచి వుంది. చూస్తూండగానే అతను నగర ద్వారాన్ని చేరాడు. రక్షకగణం కునికిపాట్లు పడుతోంది. అశ్వపద ఘట్టనలకు ఉలికిపడ్డారు.

రాకుమారుడు బాణంలా బయటకు వచ్చాడు. సైంధవాశ్వం ప్రభాత పవనాంకురాలతో పులకిత గాత్ర అయింది. తిరిగి తిరిగి అరుణుడు ఆ వృక్షం క్రిందకు వచ్చాడు. మధూలిక పొగతలాన శిరస్సుంచుకొన్నది.

అరుణుడు ఖండిత మాధవీలత తరు శాఖనుండి జారిపడడం గమనించాడు. ముకుళితకుసుమం, భ్రమరాలు గతిహీనలయ్యాయి. ఆ సౌందర్యాన్ని వీక్షించడానికి అశ్వాన్ని మౌనంగా వుండమని సంకేతం చేశాడు. కాని ఇంతలో కోకిల కూసింది—'ఛీ! కుమారి సౌందర్యాన్ని దర్శించేందుకు నువ్వెవరవు మోసగాడా!' అని ప్రశ్నించినట్టుంది. ఆమె కన్నులు విడివడ్డాయి. ఆమె ఆ అపరిచిత యువకుని చూసింది. సంకోచంతో కూర్చుంది.

'కళ్యాణీ! నిన్నటి వుత్సవ పర్యవసాన మిదేనా?'

'ఉత్సవమా! ఆ అవును వుత్సవమేగా.'

'నిన్ను ఆ సమ్మానాన్ని—'

'ఏం ఇంకా మిమ్మల్ని నిప్పటి స్వప్నమే పీడిస్తోందా ఆర్యా! ఈ స్థితిలో కూడా నన్ను సంతుష్టిగా నుండ నీయరా?'

'నా హృదయం భక్తిభరితమైంది దేవీ!'

'పరిహాసానికేనా? మానవుడు ఎంత నిర్దయుడు? నీదారిన నీవు పో.'

'సరళమూర్తీ! నేను మగధ రాకుమారుణ్ణి. నీ అనుగ్రహాన్ని అర్థిస్తున్నాను. ముసుగు తెరలలో నా భావాన్ని విస్పష్టగా దాచి వరుసని దాన్ని....'

'నేను కృషీవల బిడ్డను రాకుమారా! మీరు సందనవన విహారులు. నేనో ఈ భూమిమీద చెమటోడ్చి శ్రామిక కన్యను. ఈ రోజున నా 'స్వప్నాభరిత్రి మీద నాకుండే అధికారం లాగుకోబడింది. దుఃఖవివశనై వున్నాను. నన్ను పరిహసించకండి.'

'కోసల నరేశునిచేత నీ భూమి నీకు ఇప్పిస్తాను.'

'ఇది కోసలదేశ నియమం. దీన్ని నాకు కలిగిన దుఃఖానికి మార్పుడం ఇష్టపడలేను.'

'అయితే నీ రహస్యం ఏమిటి?'

'ఇది నా రహస్యం కాదు. మానవ హృదయానిది. యువరాజా! నియమాలకు మానవ హృదయమే బంధింపబడివుంటే మగధ రాకుమారుని హృదయం యే రాకుమారికో అంకితమీయబడేది. ఇలా ఒక కృషిక బాలికను అవమానం చేయడానికే వచ్చి వుండేదా?'

మధూలిక లేచి నిలచింది.

దెబ్బతిని అరుణుడు తిరిగి పోతున్నాడు. బాల కిరణాల అతని రత్న ఖచిత కిరీటం మెరుస్తోంది. అశ్వం వేగాన ఎరుగుతీస్తోంది. నిర్దయుతో అతనికి ప్రహారాన్ని యిచ్చినా, తనూ దెబ్బతిన్నట్లే అనిపించింది. హృదయాంతరాళాన వేదనగా వుంది. ఎజల నేత్రాలతో మొగిరే ధూళి కణాలను చూస్తూ నిలబడిపోయింది.

* * *

రాజ ప్రతిదానాన్ని మధూలిక గ్రహించలేదు. ఇతరుల పొలాల్లో పనిచేసి సాయంత్రానికి లభ్యమైనదేదో తినేది. మధూక వృక్షం క్రిందే ఆమె పర్ణకుటీరం వుంది. ఎండిన కంపతో దాని గోడలు నిర్మింపబడ్డాయి. మధూలికకు ఆశ్రయం అదే. కఠోరమైన పరిశ్రమ చేసిన తరువాత ఏ పాచిపోయిన అన్నమైనా ఆమె ప్రాణను నిలుపుకోవడానికి పర్యాప్తమౌతుంది. దుర్బలమైన ఆమె శరీరం నుండి విలక్షణమైన కాంతి ప్రతిఫలిస్తోంది. సమీపాల వుండే కర్షకులు ఆమె జీవయాత్రకు తోడుపడతారు. ఆమె ఒక ఆదర్శ బాలిక. రోజులూ, వారాలూ, నెలలూ, వత్సరాలూ గడిచిపోతున్నాయి.

శీతాకాలపు రాత్రి. ఆకాశాన్ని మేఘాలు చుట్టేశాయి. మెరుపు తీగలు దాడిచేస్తున్నాయి. మధూలిక గుడిసె కప్పునుండి వర్షబిందువులు జారుతున్నాయి. ఇంట్లో ఒంటిమీద కప్పుకోవాలంటే లేయ లేకపోయినా మూలగ దీసుకుని మూలకూర్చుంది. తనకు గల అభావాన్ని ఊహాతు విస్తరింప చేసుకుని ఆలోచిస్తోంది. జీవితానికి సంబంధించిన ఉప కరణాలు తను అవధులను తానే యేర్పరచుకోగలవు. కాని వాటి ఆవశ్యకత కాల్పనిక భావంతో పెరుగుతూ తగ్గుతూవుంటుంది. ఈరోజున ఎన్నో రోజుల క్రిందట జరిగిన సంఘటన స్మృతికొచ్చింది.— రెండు ఆహా కాదు మూడేళ్ళు అవుతుందేమో. ఈ మధూక వృక్షం క్రిందే నిలబడి సుప్రభాతంలో అరుణుడేమన్నాడు? తనహృదయాన్ని అడుగుతోంది— తన్ను ప్రశంసిస్తూ అతను ఉపయోగించిన శబ్దాలను వినటానికి ఆమె ఉత్కంఠ అయింది— అతను ఏమన్నాడో, దుఃఖంతో దగ్ధమయ్యే హృదయం ఆ శబ్దాలను జ్ఞాపకం వుంచుకోగలదా! అయినా కష్టగర్భితమైన కాళరాత్రి మాత్రం చెప్పడానికి సాహసిస్తోందా! అయ్యో, దుర్దశ!

ఈ నాడు మధూలిక గతించిన ఆ మధురక్షణాలను స్మృతిపథంలో తెచ్చుకోటానికి వ్యాకులచిత్తయై వుంది. దారిద్ర్య సంజనిత ఆఘాతలలో ఆమె హృదయం వ్యథితమై ఒట్టి పిరికిగా తయారయింది. మగధ ప్రాసాదమాలికా వైభవాల కాల్పనిక చిత్రాలు, ఇంటికే కట్టిన దడుల కన్నాలలోనుండీ, ఆకాశంలోనూ విద్యుల్లతాకాంతుల్లో నర్తిస్తున్నట్టు కనుపిస్తున్నాయి. ఆటలాడుకునే శిశువు మిణుగురుపురుగును పట్టడానికి చేయిజాచినట్టు మనస్సులో అనుకుంది — 'ఇప్పుడే అతను బయలుదేరుతాడు.' వర్షం భయంకర రూపం ధరించింది. శబ్దం కూడా ఎక్కువగానే వినిపిస్తోంది. వడగళ్ళు పడుతుండవచ్చు. తన జీర్ణ కుటీరంలోనే మధూలిక వణికిపోతోంది. బయట శబ్దం అయింది.

'ఎవరున్నారు ఇక్కడ? ఒక పథికునకు ఆశ్రయం కావాలి.'

మధూలిక కంపలతో కట్టబడిన కవాటాన్ని తెరచింది. మెరుపు మెరసింది. సుశ్రవు కళ్ళాన్ని పట్టుకు నిలబడ్డ ఒక పురుషుని చూసింది. వెంటనే 'రాజకుమారా!' అన్నది.

'మధూలికా!' ఆశ్చర్యంతో అన్నాడతను.

ఒక క్షణం మాత్రం అంతా మౌనముద్ర. తన కల్పనలు ఇంత త్వరలో ప్రత్యక్షం కావడంతో ఆమె చలించిపోయింది—ఇన్ని రోజులకు ఈనాడా తిరిగి!

'ఎంత బోధించానో నేను. కాని—'

అన్నాడు అరుణుడు.

తన దయనీయమైన దశపొందచేయడాన్ని సంకేతాన్ని ఆమె వినదలచుకోలేదు. అంది—

'అయితే ఈ రోజున మీ స్థితి ఇలా వుందే?'

'నేను మగధకు విద్రోహిని. దేశం నుండి నిర్వాసితుణ్ణయ్యాను. జీవన నిర్వాహణకోసం అన్వేషించుకుంటూ కోసల చేరాను.'

ఈ మాటలు అరుణుడు తలవంచే అన్నాడు.

ఆ అంధకారంలో మధూలిక నవ్వి అంది—

'మగధకు విద్రోహివైన రాకుమారునికి ఒక అనాథ రైతు పడుచు ఆశ్రయమిస్తోందా! ఇది పరిహాసమే, అయినా స్వాగతం పల్కడానికి సిద్ధంగా వున్నాను.'

* * *

శీతాకాలపు నిశరాత్రి. పొగ మంచులతో ఆవరించబడిన నెమ్మలం. ఎముకలను వణకించే చలి. అయినా అరుణుడూ మధూలికా ఇద్దరూ గిరిద్వారం దగ్గర నున్న వటవృక్షం క్రింద కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నారు. మధూలిక వుత్సాహం తొణికిసలాడుతున్నట్టు మాట్లాడుతోంది. అరుణుడు వాటి జాగ్రత్తగా మాట్లాడుతున్నాడు.

'నువ్వే ఇంత నిరుత్సాహమైత పరిస్థితులలో వున్నావు కదా అయినప్పటికీ ఈ సైనికుల సంగతి కలసిన అవసరం ఏమిటి నీకు.'

'మధూలికా! వీరుని జీవనిర్వాహణ సాధనము అతని బాహుబలమే. వీరు నన్ను ఏ పరిస్థితుల్లోనూ విడవలేని మిత్రులు. వీరందరినీ ఎలా వదలగలనో నువ్వే చెప్పు? ఇంతకంటే ఇక నేను చేయవలసింది మాత్రం ఏముంది?'

'ఏం మేమంతా శ్రమపడి సంపాదించుకుని తినటంలేదా? ఇక నీవు—'

'నేను బాహుబలాన్నే విశ్వసిస్తానని మాట మరచిపోకు. నూతన రాజ్యాన్ని స్థాపించగలను. నిరాశ ఎందుకుపడాలి నేను.'

అరుణుని శబ్దాలలో కంపం వుంది. ఇంకా నేదో చెప్పాలనుకున్నాడో చెప్పలేకపోయాడు.

'నూతన రాజ్యమా! ఉత్సాహానికి లేం తక్కువ లేదు. సరే మంచిదే ఎలా సాధిస్తావు? నేను కూడా ఆ కాల్పనిక ఆనందాన్ని అనుభవిస్తాను.'

'ఇది ఒట్టి కాల్పనిక ఆనందం మాత్రమే కాదు మధూ! నిన్ను గౌరవంగా మహారాణిని చేసి సింహాసనం ఎక్కిస్తా. నీ అవస్థ పాలం చింతతో శుష్కించిపోదు గాకు.'

ఆ క్షణంలో ఆమె మనస్సులో ఆశా ... చింది. ద్వంద్వవ్యాప్తి మనింది. వెంటనే ఆమె అంది: 'అబ్బా—నిజంగా ... నేను నిరీక్షిస్తున్నాను రాకుమారా!'

సులేఖ కలాలు

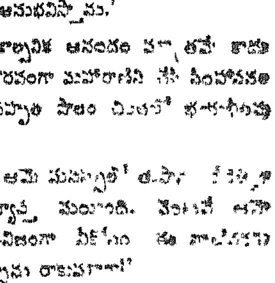

తృప్తికి - క్రీడ ...

ఇండియాలో సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్లు:
పెన్‌మన్స్ ఇండస్ట్రియల్ సర్వీసెస్,
కాండివలి (బొంబాయి ఎస్. కె)
పేస్ట్రీ ఆఫీసు: 11, సా... స్ట్రీట్, బొంబాయి-1

అనుచితమైన సాహసంతో అరుణుడు ఆమె హస్తాన్ని నొక్కుతూ అన్నాడు—

'ఇదంతా నేను పడ్డ శ్రమ మాత్రమేనా! నువ్వు నిజంగా ప్రేమిస్తున్నావా?'

ఆమె 'అవును' అని కాని 'లేదు' అని కాని అనలేక పోయింది. అతను ఆమె స్థితిని అర్థం చేసుకున్నాడు. మంచి నేర్పరిలా ఈ అవకాశాన్ని వినియోగించుకో దలచి అన్నాడు—'నువ్వు కావాలి అని కోరుకుంటే ఈ కోసల సింహాసనానికే రాణిని చేస్తాను. మధూలికా! ఈ అరుణుని కరవాలాని కుండే ప్రభావం చూస్తావా?'

మధూలిక ఒక్కసారి కంపించిపోయింది. 'వద్దు' అనదామనుకుంది. కాని 'ఏమిటి?' అని మాత్రమే అంది.

'నా చెప్పేదేమిటం మధూలికా! ఆ రోజు నుంచీ కోసలేశ్వరుడు నీ విషయంలో బాధపడుతున్నాడు. పర్వతాలలో వుండే దొంగలను అణచడానికి పెద్ద సైనిక బలాన్ని తీసుకుని సేనాపతి వెళ్లాడు.'

[illegible] నిరుపులు నవ్వు [illegible]. దారుణమైన భావనలతో ఆమె మస్తిష్కం వికారమయింది.

'మూర్ఖాటకం లేదేం నువ్వు మధూ?'

'నువ్వు చెప్పినట్లే చేస్తాను.'

మంత్రముగ్ధమైన పన్నగంలా అయిపోయింది.

* * *

బంగారు మంచంమీద కోసల పరేశుడు నిద్రావస్థలో కన్నులు మూసుకుని వున్నాడు. చామరధారిణి అయిన పరిచారిక నేర్పుగా ముంజేయి నాడిస్తోంది. వింజామర చలనంలో వినవచ్చే కంకణ నిక్వాణం శ్రోత్రపేయంగా వుంది.

ప్రతీహారి వచ్చి అన్నాడు—

'మహారాజులకు జయం. స్త్రీ ఎవ్వరో మహారాజుతో నివేదించుకోవడానికి వచ్చింది.' రాజు కన్నులు తెరచి అన్నాడు—'సరే రమ్మను.'

ప్రతీహారి వెంట మధూలిక వచ్చింది. ఆమె నమస్కరించింది. ఆమెను మహారాజు చూసి అన్నాడు:

'నిన్నెక్కడో చూసినట్లుందే?'

'నా భూమిని మహారాజులు సేద్యం చేయడానికి స్వీకరించి మూడు సంవత్సరాలయింది దేవా!'

'ఓహో! అయితే ఇన్ని రోజులు కష్టాల్లో గడిపి వున్నమాట. దాని మూల్యం అడగడానికి ఈనాడు వచ్చి వుంటావు. ఏం—అంతేనా? మంచిదే—నీ కది అనుగ్రహించబడుతుంది. ప్రతీహారీ!'

'లేదు మహారాజా! దాని మూల్యం నా కవసరం లేదు.'

'పిచ్చిదానా—అయితే ఏం కావాలని వచ్చావ్?'

'నా భూమినే నా కనుగ్రహించండి మహారాజా! అది దుర్గానికి దక్షిణంగా కాలువ నానుకొని వుంది. అక్కడ నేను వ్యవసాయం చేసుకుంటాను. ఒక వ్యక్తి నా శ్రమలో భాగం పంచుకోడానికి దొరికాడు ఆ మనుష్యులతో అతను సాయపడ్తాడు. భూమిని చదును చేసుకోవలసి వుంటుంది.'

'కృషక బాలికా! అది ఎగుడు దిగుడు భూమి. అదీగాక అది దుర్గానికి సమీపంలో ఒక సైనిక నిలాగా వుంది.'

'అయితే నిరాశతోనే తిరిగిపొమ్మని శలవా?'

'నే నేం చెయ్యను, నీ ఈ ప్రార్థన—'

'ప్రభువుల చిత్తం.'

'ఆ—సరే నువ్వు వెళ్లి నీ శ్రామికులను అందులో నియమించుకో. నీకు ఆజ్ఞాపత్రం అందజేయవలసిందిగా అమాత్యులకు ఆనతీయబడుతుంది.'

'జయం మహాప్రభూ!'

నమస్కరించి మధూలిక రాజప్రాసాదం బయటకు వచ్చేసింది.

* * *

దుర్గానికి దక్షిణంగా భయంకరంగావున్న కాల్వ ఒడ్డున దట్టమైన అడవి వుంది. ఈనా డక్కడి శూన్యత మానవ పద సంచారంతో భంగపడ్తోంది. అంతవరకూ ప్రచ్ఛన్నంగావున్న అరుణుని సైనికులు స్వేచ్ఛగా అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నారు. పొదలను నరికి దారులు వేస్తున్నారు. నగరానికి అది దూరంగా వుంది. ఆ వంకకు నగరంనుండి వచ్చేవారెవరూ లేరు, మహారాజుల ఆజ్ఞ పొంది మధూలిక పొలం బాగు వస్తోంది. ఇక ఇక్కడ కార్యక్రమాలేమీ లేవు [illegible]?

ఒక దట్టమైన లతాకుంజంలో కూర్చుని అరుణుడూ మధూలికా ఒకరి నొకరు హాస్యోల్లాసిత నేత్రాలతో చూసుకుంటున్నారు. సాయం సంధ్యాసమయం అయింది.

అరుణుని కన్నులలో [illegible] రేగుతోంది. ఆ సుఖరాగోత్కటాగా [illegible] అప్పుడు కిరణా[illegible] కపోలాల మీద [illegible].

'ఇంకా [illegible] తయారైన ఈ కోసల రాజధానిలో [illegible] స్త్రీలో నీకు [illegible] నిత్య [illegible] స్వతంత్ర దేశానికే [illegible]'

'ఎంత [illegible] సాహసానికి నేను [illegible] కులతో నువ్వు—'

'[illegible] సాహసిక [illegible].'

'[illegible]?'

'[illegible]'

[illegible] నీ [illegible].'

[illegible]

'సరే [illegible] వెళ్లాలి. [illegible] ఈ మహా [illegible] ఈ రాత్రికి [illegible]'

మధూలిక [illegible] ఆ [illegible]. కపిత [illegible] తన కుటీరం [illegible].

* * *

దారి అంతా [illegible] నిబిడాంధకారంతో [illegible] మనస్సు ఆ క్షణంలో [illegible] మధురభావన [illegible] అరుణుని గురించి ఆమె భయపడింది [illegible] ప్రయత్నంలో విజయుడే కాకపోతే? [illegible] అనుకుంది—అతను [illegible] దుర్గం ఒక విదేశీయుని [illegible] కోసలకూ, మగధకూ మధ్య నున్న శత్రుత్వ మెంత కాలంనుంచో వస్తోంది. అబ్బ! [illegible] విజయసిద్ధిని పొందడమా? [illegible] '[illegible]' అని [illegible] ఈ కోసల గౌరవాన్ని [illegible]

రక్తక్షీణతకు
జండు
హిపోఫెర్రమ్.
"HFPOFERRUM"
రక్తనాళములకు బలము కలుగజేయుట లోను, జీర్ణశక్తిని పెంపొందించుటలోను, రక్తక్షయమును నిర్మూలించుటలోను, పురాణ జ్వరములను పోగొట్టుటలోను అద్వితీయమైనది. ఇంతియేగాక నూతన రక్తమును వృద్ధిచేయును.
ధర 2 ఔ. 2- 0-0
ధర 6 ఔ. 5-12-0
ఆస్త్మా రిలీవర్
శ్వాసరోగమున దూపమున నుపయోగించు అద్భుతమైన ఔషధము. శ్వాసబాధ వచ్చి నప్పుడు కొంత చూర్ణమును నిప్పులమీద వేసి అందుండి వచ్చు పొగను పీల్చవలెను. ఇట్లు చేసిన బాధ నివారించును.
డబ్బా 1 కి 1-3-0.
ఆంధ్రదేశమునందలి జండు ఏజంట్లవద్ద నున్ను, ఇతర మందుల షాపులలోను దొరకును. హోల్ ఏజంట్స్:
దామోదర్ అండ్ కో.,
113, సైదియప్ప నాయక్ వీధి, మద్రాసు-1.
బ్రాంచి: దామోదర్ అండ్ కో.
10/94 మెయిన్ బజార్, బెజవాడ

తలని కుమార్తె ఈనాడు చేయబోయేదేమిటి? వద్దు—వద్దు—మధూలికా! మధూలికా!—ఆ కటికి చీకటిలో తండ్రే తన్ను పిలుస్తున్న ట్లనిపించింది. పిచ్చిదానిలా గట్టిగా అరచింది. తను దారి మరచిపోయింది.

ఒక జాము రాత్రి గడచింది. కాని మధూలిక మాత్రం తన గుడిసె చేరుకోలేదు. మనసులో జరిగే ఆందోళనతో ఆమె స్మృతి లేకుండానే నడుస్తోంది. ఆమె కన్నుల ఎదుట ఒక్కసారు సింహమిత్రుని రూపం, మరొకసారు అరుణుని మూర్తి గోచరిస్తున్నాయి. ఆమెకు ఎదురుగా పెద్ద వెలుగు కనిపించింది. ఆమె నగర మధ్యంలో నిలబడింది సుమారు ఒక వంద మంది అశ్వారోహకులు నడచి వస్తున్నారు. వారి ముందు ఒక వీరుడు, అతని అంటిపెట్టుకుని అనుసరిస్తున్న మరొక సైనికుడు. అతని ఎడమ చేతిలో ఖడ్గం మెరుస్తూంది. విపరీతమైన ధైర్యంతో ఆ వీరవాహిని తన మార్గాన సాగిపోతోంది. మధూలిక మాత్రం మార్గమధ్యంలో అచంచలంగా నిలిచివుంది. ఒక సైనికుడు తన అశ్వాన్ని ఆపి 'ఎవరు' అని అడిగాడు. జవాబేం రాకపోవడం చూచి మరొక అశ్వారోహకుడు కొంచెం కర్కశస్వరంలో ప్రశ్నించాడు—'ఏమ్ అమ్మాయ్! ఎవరు నువ్వు? కోసల సేనాపతులు వెంటనే నీ సమాధానం కోరుతున్నారు.'

'నన్ను కట్టివేయండి—వధించండి — అంత ఘోర అపచారం చేశాను' ఉన్మత్తనిలా అరుస్తూ మధూలిక ఈ మాట లనింది.

'పిచ్చిదానివా?' నవ్వుతూ అన్నాడు సేనాపతి.

'పిచ్చిదాన్ని అయినట్లయితే ఈ విచారవేదన నన్నెందుకు వేధిస్తుంది? సేనాపతీ!—ముందు నన్ను బంధించి మహారాజు దగ్గరకు తీసుకుపో.'

'అసలు సంగతేమిటో స్పష్టంగా చెప్పు'

'శ్రావస్తీదుర్గం మరొక్క జాములో దస్యుల దాస్యంలో పడిపోతుంది. దక్షిణంగా వున్న కాలవను దాటి వారు దాడి జరుపుతారు' సేనాపతి ఉలిక్కిపడ్డాడు. ఆశ్చర్యంతో అడిగాడు—

'నీ మాటల్లో నిజం ఎంతవరకూ వుంది.'

'నేను చెప్పిన ప్రతి అక్షరమూ సత్యమే సేనాపతీ! త్వరపడాలి.'

ఎనభది మందిని నిశ్శబ్దంగా కాలువ వైపునకు మెల్లిగా పోవలసిందని సేనాపతి ఆన ఇచ్చాడు. తాను మరో ఇరువది మంది సైనికులతో దుర్గం వైపునకు నడచాడు. మధూలిక ఒక అశ్వారోహకునిచే బంధించబడింది.

* * *

శ్రావస్తీదుర్గం తన గత వైభవ సుఖస్వప్నాలు స్మృతికి తెచ్చుకుంటోంది. వేరు వేరు రాజవంశాలు దానిమీద అధికారం చెలాయించాయి. ఈనాడు అది చాలా కొద్ది గ్రామాలకే ఆధిపత్యం వహించినా అసంఖ్యాకమైన సువర్ణాగారాలతో సుసంపన్నమై వుంది. ఇదే ఇతర దేశాలకు ఈర్ష్యా కారణమైంది. అల్పసంఖ్యాకులైన అశ్వారోహకులతో యువసేనాని [illegible] ద్వారంవద్ద ఆగగానే ద్వారపాలకులు అదిరి [illegible]

పడ్డారు. దివిటీకాంతిలో సేనాపతిని గుర్తించారు. ద్వారం తెరువబడింది. సేనాపతి అశ్వాన్ని అవరోహించాడు.

'దుర్గంలో ఎంత మంది సైనికులుంటారు అగ్నిసేనా!'

'చమూపతులకు జయము—రెండు వందలుంటారు దేవా!'

'వారిని వేగంగా సన్నద్ధులను చేయి, నీ విధ్వంసన ఒకకిటి వ్యంధమూడదు. సూటలొంబై మందితో నువ్వు మౌనంగా దుర్గానికి దక్షిణంగా వెళ్ళు. ప్రకాశమూ శబ్దమూ ఇలాంటివి ఏ కొంచెం వుండరాదు.

సేనాపతి మధూలికను చూశాడు. ఆమెను తన్ను అనుసరించమన్నట్లు సంజ్ఞ చేసి రాజప్రాసాదం దిక్కుగా నడచాడు. ప్రతిహారి సేనాపతి ఆగమనాన్ని గమనించి మహారాజుకు నివేదించాడు.

ఆయన తన సుఖ నిద్రకు ఆయత్తమవుతున్నాడు. సేనాపతినీ అతని వెంట మధూలికను చూచి మహారాజు విచలితుడయ్యాడు.

'జయము మహారాజా! ఈ స్త్రీ కారణంగా ఈ సమయంలో ఇక్కడ ప్రవేశించవలసి వచ్చింది.'

మహారాజు స్థిరంగా చూసి అన్నాడు—

'మళ్ళీ ఇక్కడకు ఎందుకు వచ్చినట్లు? నీ పొలం తయారుకావటం లేదా? నీ కితరమైన విపత్తు ఏమైనా కలిగిందా? సేనాపతీ! ఈమెకు కాలువ సమీపంలో దుర్గానికి దక్షిణంగావుండే భూమిని ఇచ్చివేశాను. ఆ విషయంలో నేనా నువ్వు చెప్పుకోదలచింది?'

'మహారాజా! శత్రువెవడో ఆ వైపునుండే రహస్యంగా దాడి జరిపి దుర్గాన్ని కైవశం చేసుకోవడానికి ఏర్పాట్లు చేసినట్లు ఈమె సందేశం అందిచ్చింది!'

'మధూలికా! ఇది సత్యమేనా?'

'అవును మహారాజా!'

'సైనికుల నాయత్తపరచి నువ్వు నడుస్తూండు సేనాపతీ! నేను ఇప్పుడే వస్తున్నాను.'

సేనాపతి వెళ్ళిన తరువాత మహారాజు తిరిగి అన్నాడు.

'నువ్వు తిరిగి కోసలకు మహోపకారం చేశావు. మాకు ఈ సూచన అందియుడం బహూకరణకు యోగ్యమైనది. సరే నువ్వు ఇక్కడే వుండు— ఆ దుష్టులకు తగిన శాస్తి చేసి వస్తాను.'

* * *

తన [illegible] సాహసం తోనింక [illegible] నిష్ఫలమై అరుణుడు [illegible] బందీ అయ్యాడు. [illegible] జయజయారావం చేసింది. [illegible] పుల్కితులైన [illegible] గర్వంతో [illegible] కొనసాగించారు.

[illegible] దర్బారు [illegible] పిలిపించింది. [illegible] అరుణుని చూస్తూ [illegible] అంది—'వధించండి' [illegible] మధూలిక పిలువబడింది. [illegible] వుంది.

'నువ్వు కోరుకోవలసింది కోరుకో మధూలికా! [illegible]'

[illegible]

'నాకుండే అంత [illegible] కానుకగా ఇచ్చివేస్తున్నాను.'

'నాకేమీ అవసరంలేదు మహారాజా!' అరుణుడు [illegible]

'[illegible] వాంఛితమైన [illegible] వాని [illegible] కోరుకో'

'అయితే మహారాజా [illegible] ప్రసాదించండి'

ఆమె [illegible] పోయింది.